

JATKO-OPINTOJEN OHJAUS YHDYSKUNTATIETEIDEN LAITOKSELLA

Yleistä

Yhdyskuntatieteiden laitos on vahva tutkimus- ja tutkijankoulutusyksikkö. Lisensiaatin ja tohtorin tutkintoon johtavia jatko-opintoja annetaan *aluetieteessä, kunnallispolitiikassa* ja *ympäristöpolitiikassa*. Laitoksen kaikissa oppiaineissa on runsaasti aktiivisia päätoimisia jatko-opiskelijoita. Vuosittain laitoksella valmistuu neljästä kahdeksaan tohtoria.

Laitoksen kaikki oppiaineet ovat nuoria, valtakunnallisesti uniikkeja ja lähtökohdiltaan poikkitieteellisiä. Oppiaineiden sisältö on rakentunut vuosikymmenten saatossa pitkälti vastauksena kulloisiinkin yhteiskunnallisiin kehittämishaasteisiin. Oppiaineiden profiilien luominen on edellyttänyt tutkimuksellista otetta alusta asti – siksi se on vakiintunut itsestään selväksi osaksi laitoksen toimintaidea. Kaikki Yhdyskuntatieteiden laitoksen senioriopettajat ovat aktiivisia tutkijoita.

Laitoksen tutkimustoiminta on laajamittaista ja korkeatasoista, mikä ilmenee myös vuonna 2004 suoritetusta kansainvälisestä tutkimuksen laadun arvioinnista. Arvioinnissa laitos nousi yhdeksi yliopiston kuudesta parhaasta tutkimusyksiköstä sekä tutkimuksen kansainvälisessä tasossa (laitos/maksimi: 6/7) että käytännön merkittävyudessa (6/7). Laitoksen toimintaa luonnehtivat kansainvälisyys (vierailut sekä kansainväliset tutkimus- ja jatkokoulutushankkeet), aktiivinen julkaiseminen ja muun tieteellinen toiminta sekä tutkimushenkilötyövuosien ja ulkopuolisen rahoituksen korkea määrä.

Laitoksen tutkimustoiminnan kulmakivenä on *tutkijakoulutus*; puhdasta palvelututkimusta harjoittavien osuus tutkijoista on pieni. Tie jatkokoulutukseen käy usein laitoksen tutkimusprojektien kautta, joihin perusopiskelijoita rekrytoidaan jo opintojen loppuvaiheessa. Ulkopuolisen rahoituksen osuus toimintamenoista on hieman vuodesta riippuen n. 60 %. Tutkijakoulutuksen laadusta kertoo muun muassa se, että useiden laitokselta valmistuneiden tohtoreiden väitöskirjat on palkittu (mm. Tay, Kaks, Tampereen kaupungin tiedesäätiö).

Jatko-opintojen ohjauskäytännöt

Oppiainekohtaiset seminaarit

Aluetieteen, kunnallispolitiikan ja ympäristöpolitiikan oppiainekohtaiset seminaarit kokoontuvat säännöllisesti syys- ja kevätlukukausilla. Kaikkien jatko-opiskelijoiden oletetaan ottavan osaa istuntoihin mahdollisimman säännöllisesti. Seminaarissa kukin jatko-opiskelija esittelee vuorollaan omaa työtään ja muut kommentoivat sitä. Tilaisuudet ovat hengeltään keskustelevia, ja tavoitteena on auttaa kutakin eteenpäin työs-

sään. Siksi opiskelijoiden ei edellytetä tuovan istuntoihin täysin valmiita tekstejä. Opiskelija voi myös toivoa kommentteja tiettyyn, parhaillaan askarruttavaan asiaan. Seminaarit ovat tärkein yksittäinen väitöskirjatyön ohjauksen väline. Seminaarissa oppii keskustelemaan, saa vertaispalautetta ja tulee integroiduksi laitoksen tutkijayhteisöön, koska myös jo väitelleet tutkijat esittelevät siellä hankkeitaan.

Henkilökohtainen ohjaus

Henkilökohtaiset keskustelut nimettyjen ohjaajien ja muiden tutkijoiden kanssa ovat elintärkeitä väitöskirjatyön etenemiselle. Jatko-opiskelijoita kannustetaan kääntymään ohjaajiensa puoleen etenkin kun asiat tuntuvat epäselviltä tai solmuisilta. Väitöskirjatyön ohjaaja auttaa hahmottamaan tutkimuksen 'agendaa' ja sitä, millaiset (erityisesti metodologiset) ratkaisut saattavat toimia ja millaiset eivät. Henkilökohtainen ohjaus on eräänlaista yhdessä tapahtuvaa ongelmanratkaisua joka perustuu molemminpuoliseen luottamukseen. Siksi ohjaus on paljon muutakin kuin teknisluonteista neuvontaa.

Vertaisohjaus

Laitoksen jatko-opiskelijoiden aiheiden kirjo on niin laaja, etteivät ohjaavat professorit voi tuntea kaikkien alojen keskusteluja. Niinpä jatko-opiskelijoita kannustetaan kiinnittymään sekä lähimpään työyhteisönsä (tutkijakollegat, seminaarilaiset, tutkimusprojekti) että laajemmin tieteelliseen maailmaan saadakseen palautetta omasta työstään ja pystyäkseen suhteuttamaan sen tieteelliseen keskusteluun. Tämä tapahtuu erityisesti tutkimusprojektien workshoppeissa, tutkijakoulujen järjestämissä intensiivikursseissa, tieteellisissä konferensseissa sekä laitoksen monipuolisen jatko-opintoseminaaritoiminnan kautta. Osa jatko-opiskelijoista tekee työtään tutkimusprojekteissa, joissa tavallisesti muodostuu läheisiä yhteyksiä muihin väitöskirjan tekijöihin.

Tutkijakoulut

Laitos on mukana useissa tutkijakouluissa, joista yksi on kansainvälinen (European Ph.D. in Socio-Economic and Statistical Studies). Laitos vastaa Yhteiskunnallisen ympäristöalan tutkijakoulun (YHTYMÄ) koordinoinnista.

Tieteelliset konferenssit, workshopit ja julkaiseminen

Konferensseissa ja workshoppeissa tutkija voi esitellä omaa työtään, saa siitä palautetta ja tapaa muita saman alan tutkijoita. Niissä käyminen on tutkijan työssä erittäin tärkeää, samoin kuin jo väitöskirjatyön aikana tapahtuva julkaiseminen. Julkaisutoiminta harjaannuttaa tieteelliseen kirjoittamiseen ja auttaa tutkimustehtävän sekä oman ajattelun kohdentamisessa. Aktiivisuus konferensseihin osallistumisessa ja julkaisutoiminnassa huomioidaan myös jatko-opintoihin kuuluvina opintosuorituksina.

Osallistuminen opetukseen

Käytännössä kaikki laitoksen jatko-opiskelijat voivat osallistua opetukseen. Heitä kannustetaan järjestämään oman aihepiirinsä tai alansa tiimoilta erikoiskursseja (näistä laitos on erityisen kiinnostunut), luennoimaan joitakin vakinaisia kursseja avoimessa tai tavallisessa yliopistossa, pitämään lukuseminaareja tai tarkastamaan harjoitustöitä. Opettaminen on osoittautunut erittäin antoisaksi osaksi jatko-opiskelua. Se auttaa jäsentämään omia ajatuksia, koska opetustilanteessa ne pitää osata esittää muille ymmärrettävässä muodossa. Samalla projektitutkijat meritoituvat pedagogisesti, sillä tuntiopettajuus on erinomainen väylä kehittää koulutus- ja esiintymisvalmiuksia ja päästä tiiviimpään osallisuuteen laitosityhteisössä. Konkreettinen esimerkki tutkimuksen ja opetuksen symbioosista on kurssi 'Ympäristöpolitiikan tutkimusongelmia', jolla opettavat laitoksen tutkimusprojekteissa työskentelevät tutkijat. Kurssit ovat tärkeitä myös oppiaineiden identiteetin kannalta, sillä niiden kautta perustutkinto-opiskelijoille muo-

toutuu kuva siitä, mitä laitoksella tapahtuu, mitä oppiaineet tutkimuskäytäntöinä ovat, ja millaisia teemoja tutkimus voi sisältää.

Väitöskirja

Väitöskirja muodostaa jatko-opintojen kokonaisuudesta suurimman osan. Myös muiden opintojen tavoitteena on tukea väitöskirjan valmistumista. Laitoksen näkökulmasta väitöskirjan tekijät ovat myös tieteen tekijöitä, eivät vain jatko-opiskelijoita. Koska väitöskirja on laaja itsenäisesti toteutettu tutkimus, jatko-opiskelija viettää suuren osan ajastaan yksin. Laitoksen jatko-opiskelijat ovatkin muodostaneet keskenään vapaa- muotoisia tutkimusryhmiä, lukupiirejä sekä muita yhteisen kiinnostuksen ja jaetun elämäntilanteen kannattelemia epäformaaleja ryhmiä. Varsinaisen kirjoitustyön lisäksi väitöskirjan tekijöiltä odotetaan intensiivistä lukemista. Uusiin tutkimuksiin ja teoreettisiin näkemyksiin tutustuminen on erityisen tärkeää tutkijauran alussa sillä se auttaa oppimaan tieteellisten yhteisöjen ajattelu- ja puhetapoja sekä saamaan ideoita tutkimusaiheen käsittelyyn.

Väitösten seuraaminen

Laitoksen jatko-opiskelijoita kannustetaan myös osallistumaan sekä oman laitoksen että muiden laitosten ja yliopistojen väitöstilaisuuksiin. Parhaimmillaan väitöstilaisuu- den ovat erinomaisia oppimistilanteita ja valmistavat jatko-opiskelijoita arvioimaan omaa tutkimustaan sen kriittisen tarkastamisen näkökulmasta.

Opintosuoritukset

Jatko-opintoihin sisältyviksi 60 opintopisteen opintosuorituksiksi hyväksytään joustavasti väitöskirjaprojektia tukevia suorituksia, kuten esimerkiksi kirjallisuuskatsauksia, tutkijakoulujen ja yliopiston yksiköiden tarjoamia jatko-opintokursseja sekä 'vapaata tieteellistä toimintaa'. Kirjallisuuskatsauksen toteutuksesta sovitaan ohjaavan professorin kanssa, samoin kuin kaikkien muidenkin opintosuoritusten sisällöstä. Niihin voi kuulua myös opintoja sivuaineissa, mikäli ne katsotaan mielekkäiksi jatko- opintokokonaisuuden kannalta. Tutkijakoulut tarjoavat etenkin metodologisia opintoja, joihin on yleensä kohtuullisen helppo päästä. Vapaa tieteellinen toiminta tarkoittaa esimerkiksi workshop- ja konferenssipapereiden ja julkaisujen laatimista.